

УДК 821.161. 2.09

ББК 83.3 (4 укр) 1

ТИЖНЕВИК «ТРИЗУБ» У ВІДОБРАЖЕННІ БУТТЯ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ ПЕРІОДУ МІЖВОЄННОГО ДЕСЯТИРІЧЧЯ ХХ СТ.

В. Г. Дутчак

*Інститут мистецтв Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, вул. Сахарова, 64; тел. +380 (342) 55-34-88*

Автор статті аналізує джерелознавчий характер тижневика «Тризуб» (Париж, Франція) з огляду на відображення подій та проблем культури і мистецтва українського зарубіжжя міжвоєнного періоду ХХ ст. в Європі. Визначено мистецьку вартість публікацій про кобзарство та їх роль для пропаганди бандурного мистецтва серед емігрантів.

Ключові слова: *тижневик «Тризуб», С.Петлюра, українська еміграція, бандурне мистецтво діаспори, міжвоєнне десятиліття.*

Серед численних зразків преси української діаспори першої половини ХХ ст. важливе місце займає журнал «Тризуб» (Париж, Франція). На відміну від багатьох інших видань він проіснував тривалий часовий проміжок: більш ніж п'ятнадцять років із щотижневою періодичністю з 1925 по 1940 роки. Його передплатники забезпечували значну географію поширення часопису: країни майже всієї Західної Європи, Північної та Південної Америки, а також Австралії. Високий творчий потенціал співробітників і дописувачів журналу, до яких входили видатні українські політичні, державні діячі, вчені та письменники, забезпечив йому високий аналітичний рівень публікацій. За короткий час «Тризуб» завоював високий авторитет не лише серед читачів, а й працівників інших українськомовних та іншомовних періодичних видань: це підтверджують факти передруків публікацій «Тризуба» в інших періодичних часописах різних країн світу [17].

Тижневику «Тризуб» присвятили свої розвідки ряд українських дослідників, зокрема А. Тимошик, Д. Миронюк, Н. Миронюк, Н. Сидоренко та інші. Проте культурно-мистецький аспект тижневика не становив напрям їх вивчення. **Метою** автора статті постає аналіз музично-публіцистичних публікацій стосовно бандурного мистецтва в тижневику «Тризуб» упродовж усього періоду його функціонування. При цьому акцентуються такі **завдання**: простежити історію заснування та формування специфіки видання, визначити роль С.Петлюри у популяризації кобзарства серед українців-емігрантів, проаналізувати інформаційний потенціал та жанри публікацій стосовно бандурного мистецтва, джерелознавчий характер тижневика «Тризуб» у висвітленні реалій бандурно-

го мистецтва міжвоєнного десятиліття. Джерельним матеріалом для узагальнень автора статті послуговували видання «Тризуба», опрацьовані у фондах Слов'янської бібліотеки Державної книгозбірні Чеської республіки (м. Прага) та бібліотеки ім. О.Ольжича Інституту філософії НАН України (м. Київ).

Паризький журнал «Тризуб» відіграв специфічну роль не лише в історії української журналістики (зокрема, діаспорної). На противагу багатьом іншим виданням на його сторінках знаходилося місце і для відгуків-рефлексій, рецензій, анонсів і хронік подій, щільно пов'язаних з культурно-мистецькими здобутками українців-емігрантів. Досить часто такі публікації йшли в синхронному порівнянні з подібними подіями на материковій (Великій) Україні, українських землях Польщі (Галичини), Волині, Закарпатті. До сьогодні журнал «Тризуб» залишається важливим джерелознавчим підґрунтям для узагальнення мистецьких процесів, в т.ч. бандурних, в середовищі української діаспори міжвоєнного десятиріччя.

Невипадковим є те, що ідея заснування у Західній Європі періодичного друкованого органу належить українському військовому і політикові, головному отаманові українського війська УНР Симону Петлюрі. Саме у його працях підкреслювалося, що для українців найголовнішим повинен бути заповіт «Держава вище від партії, нація – вища над маси». Після поразки Української революції на початку 20-х років минулого століття, коли уряд Української Народної Республіки опинився на теренах Польщі, С.Петлюра (тоді Головний отаман військ УНР в екзилі) видає в друкарні табору українських інтернованих у Щипіорно під псевдонімом О. Ряст свою брошуру «Сучасна українська еміграція та її завдання». Її провідним рефреном стала необхідність повсюдного використання українцями на чужині друкованого слова «для пропаганди, обґрунтування і всестороннього з'ясування ваги української проблеми» [9, 251]. Йшлося не лише про використання для цієї мети «європейської преси і журналістики», а й створення власної друкованої періодики, «організацію власних виступів перед світом у справі наших державних змагань», збирання книжок, газет та інших друкованих матеріалів українознавчої тематики, організацію цілої мережі видання українських книжок [17].

Зауважимо, що досвід журналіста Симон Петлюра набув ще на початку століття, як співробітник редакцій ліберальних часописів Кубані, Галичини, центральної України. Його публіцистичні праці мали значний вплив на формування української національної свідомості ще в передреволюційні роки. До речі, він завжди проявляв досить значну зацікавленість кобзарями-бандуристами [20]. Ще працюючи з архівами Кубанського війська (з 1903 р. у Катеринодарі), допомагаючи відомому історику Ф. А. Щербині, Петлюра друкує у пресі дописи про збирання українських пісень на Кубані О. Кошицем і Г. Концевичем, а на засіданні «Общества любителей изучения Кубанской области» (ОЛИКО) виступає з повідомленням про «Малоросійських кобзарів». Засідання

відкрилось виступом кобзаря Михайла Кравченка, що виконав думи «Про трьох братів азовських», «Про дівку-бранку», «Про Морозенка» і «Про Киселя». Петлюра у доповіді розповів про походження народної поезії взагалі й в Україні, зокрема, про найголовніші мотиви українських дум, про походження кобзи і бандури, торкнувся біографії знаменитого гостя й інших сучасних кобзарів і лірників, познайомив присутніх з сучасними виданнями народної поезії й закликав до збирання на Кубані залишків поезії Запорожжя. Слід підкреслити також, що певний період часу (1919) його особистим ад'ютантом під час військових дій армії Української народної республіки (УНР) був відомий кубанський бандурист, старшина армії Михайло Теліга [19]. Така увага до кобзарства пізніше проявилася в особливому ставленні С.Петлюри до популяризації цього глибоко національного за духом напряму українського музичного мистецтва.

Прибувши у жовтні 1924 року до Женеви, де ще працювала дипломатична місія УНР, Симон Петлюра разом зі своїми соратниками Вячеславом Прокоповичем (колишнім Головою Ради міністрів уряду УНР) та Петром Чижевським докладно обговорюють конкретні плани щодо видання часопису, узгоджують його програму, назву, організацію роботи редакції та головні тематичні напрями. Зважаючи, що з середини 20-х років українська політична еміграція поступово перебиралася з Польщі і Чехії подальше від радянських кордонів, до Франції, куди незабаром мав намір переїхати з сім'єю і Симон Петлюра, то місцем роботи редакції вирішено було обрати Париж.

Журнал ставив метою духовне об'єднання усіх розпорошених по світу українців довкола ідеї відродження Української держави. А оскільки її символом-гербом був Тризуб, то новий часопис отримав саме таку назву. Тризуб як символ України був втілений у логотипі видання, що не змінювався впродовж усього періоду функціонування провідного часопису української еміграції (з першого номеру 15 жовтня 1925 року – до 1940 року). Обсяг кожного числа становив один аркуш. У вихідних даних першого числа зазначалася загальна характеристика видання: «Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва. Виходить щонеділі в Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією В'ячеслава Прокоповича»*.

Головне завдання часопису С.Петлюра сформулював у листі до Є. Чикаленка: «Метою нашого журналу буде, стоячи на засадах УНР, розгорнути конструктивну програму державного будівництва і перепроводити певну систематичну працю у напрямку створення української державної ідеології... Творчим шляхом, уникаючи непотрібної полеміки, ми хочемо ідейно організувати морально здорові елементи нашої еміграції кругом себе...» [6, 16].

Авторами статей тижневика виступали такі відомі особистості, як сам С. Петлюра, а також О. Саліковський, О. Лотоцький, Є. Чикаленко,

* Редактором часопису він залишався до 1939 року.

В. Садовський, О. Шульгин, М. Левицький, В. Королів-Старий, які й стали постійними співробітниками редакції. Пізніше до них приєдналися С. Наріжний, О. Білоусенко, С. Сірополко, Д. Дорошенко, Ю. Горліс-Горський, Є. Онацький та ряд інших відомих у політиці, науці, літературі і журналістиці особистостей [17].

С. Петлюра писав на шпальтах «Тризуба» переважно про українські визвольні змагання, про становище України під більшовиками та завдання еміграції. Він передбачав значну роль української еміграції в боротьбі за незалежність і державність України. Хоча 25 травня 1926 р. постріли більшовицького агента С. Шварцбарда обірвали життя С.Петлюри, проте колектив редколегії продовжив започатковану ним справу – видання в еміграції об'єктивного українського часопису. Вже з нагоди п'ятиріччя тижневика у його передовій констатувалося: «Тризуб» на перше місце завжди ставив відповідальність за слова, ідеї, лозунги і повагу до свободи творчого слова...» [6, 27].

На початковому етапі діяльності колектив редакції «Тризуба» вирішив чимало організаційно-технічних проблем поряд з творчими для забезпечення функціонування часопису, зокрема – приміщення для редакції, українські шрифти для друку, мережу розповсюдження, пункти продажу журналу, пізніше його передплату у представництвах по всьому світі. З 1928 року «Тризубу» вдалося створити повноцінну мережу своїх представників практично в усіх країнах більшого розселення українців: Канада (Вінніпег), США (Нью-Йорк), Румунія (Бухарест), Польща (Варшава), Чехо-Словаччина (Прага, Подєбради). Вже у 1930 році редакція так оцінювала проведену організаційну роботу: «При все ж, порівнюючи, невеликому тиражі, можна сказати без перебільшення, що його читає не менше 25 тисяч українців» [2]. Збільшенню накладів «Тризуба» сприяв також передрук кращих його матеріалів на шпальтах інших українськомовних періодичних видань, а також видань іншими мовами в різних країнах світу.

Слід зауважити прихильність членів редколегії до аналітичного характеру друківаних матеріалів, що подавалася вченими різних галузей знань. Загалом характер публікацій відзначався академізмом викладу, розрахованим на підготовленого читача. Саме за цей академізм Симон Петлюра свого часу критикував редакцію журналу, закликаючи співробітників подавати більш популярно написані різноманітні матеріали про сучасне становище українців, в т.ч. культурно-мистецькі проблеми. Про це, зокрема, йдеться в листі С. Петлюри до співробітника «Тризуба» В. Садовського: «Коли й надалі він буде таким як досі, то тої ролі, про яку ти згадуєш, він в історії нашого дальшого руху не відіграє. Так само не стане він ні ферментом, революціонізуючим свідомість мас, ні трибуною, що біля неї організуються прихильники і фанатики ідеї української державности» [4].

Академічний тон публікацій, з яким у цілому не міг погодитися С. Петлюра, проте не передбачав з'ясування стосунків, сварок, конфліктів та критики на своїх сторінках (характерного для багатьох друкова-

них українських видань), що забезпечило йому достатню часову життєздатність порівняно з іншими часописами.

Уже з першого року видання тижневика поступово формувалися його основні рубрики, які завоювали прихильність читачів: «Хроніка» – «З Великої України», «З Криму», «З українських земель (Галичини, Закарпаття, Волині, Буковини, Підкарпатської Русі)»; «З життя української еміграції (Франція, Польща, Болгарія, Чехія, Румунія, Бельгія, Швейцарія, Німеччина, Сполучені Штати Північної Америки, Канада, Бразилія, Аргентина, Австралія, Югославія, Литва, Далекий Схід, Туреччина)»; «З життя й політики»; «Від уряду УНР»; «З мистецького життя»; «З міжнародного життя»; «З чужої преси»; «Листи до редакції»; «Бібліографія» (рецензії й огляди друкованих видань); «З широкого світу»; «З старих книжок»; «Газетні звістки» та ін. У тижневику публікувалися некрологи про видатних діячів української політики та культури, узагальнення про наукову, просвітницько-національну працю української еміграції, інформація про діяльність емігрантів в різних країнах («Листи з ...»). Саме листування з читачами визначало тематику матеріалів, активізувало дописувачів до підготовки нових публікацій.

Культурно-мистецьким питанням поряд з ідейно-політичними у тижневику надавалася значна вага. У «Тризубі» постійно друкувалися зразки різноманітних жанрів за змістовими та формальними параметрами (за Т.Куришевою [3]): короткі інформації, анонси, анотації, хроніки, репортажі, рецензії, огляди, замітки, нариси стосовно концертних виступів солістів (співаків та інструменталістів) і колективів (хорових, хореографічних, бандурних) української еміграції, урочистих імпрез, вшанувань пам'яті видатних постатей української історії та культури. Проблемі виступи у тижневику стосувалися переважно загальних питань розвитку української культури в еміграції, розширення асортименту способів культурної діяльності, протиставлення заходів еміграції декларативним та рекламним мистецьким проектам на Радянській Україні, зокрема підтримки в зарубіжжі українських шкіл, наукових і просвітніх товариств, книжкової продукції видавництв, бібліотечної справи. Окремі аналітичні публікації здійснювали порівняння культурної праці української та російської еміграції, об'єктивно оцінювали їх здобутків. Виступи таких колективів як хори Д.Котка, П.Щуровської-Россіневич, хореографічних шкіл В.Авраменка, солістів інструменталістів та співаків В.Ємця (бандура), М.Теліги (бандура), С.Вербицької (сопрано) та ін., постановок артистичних театральних труп високо оцінювалися в іншомовній пресі, а «Тризуб» неодмінно ці рецензії передруковував на своїх сторінках із редакційними коментарями.

Серед публікацій стосовно бандурного мистецтва слід відзначити увагу до географії основних осередків бандуристів: Чехія, Польща, Литва, Франція. Виступи у пресі не лише засвідчили формування таких осередків, а й активізували створення аналогічних гуртків та шкіл у всіх українських центрах Європи. Крім того, замітки дописувачів тижневика впродовж 20-30 років стали свідченням поступовості і спадкоємності

розвитку кобзарських традицій в еміграційному середовищі.

Важливо, що уповноважені редакції тижневика відповідали за хроніку місцевого українського життя, консолідуючи українство за кордоном. Серед них був і Модест Левицький (м. Подебради, Чехословаччина)*.

Серед перших публікацій тижневика особливого значення набувають статті про Школу бандуристів при українському гімназійному інтернаті в Празі, розповідь про гурток бандуристів під керівництвом Костя Могили, їх виступи, кращих учнів – «Школа бандуристів при українському гімназійному інтернаті в Празі» [«Тризуб», 12 червня 1927 р., 29-30], «Український вечір» [«Тризуб», 18 квітня 1926 р., 41-42].

Надзвичайно важливою стала інформація та рецензія на нотне видання «Наша пісня» – «Збірник українських народних дум і пісень, з проводом бандури»[†]. Автор статті І.Косенко (адміністратор «Тризуба») акцентує увагу не тільки на збірнику як результаті діяльності Товариства «Кобзар», що функціонувало у Празі впродовж 1923–1926 рр., але й підкреслює його роль у популяризації інструмента серед української інтелігенції шляхом друкованого нотного видання: *«В червні 1923 року в Празі було засновано Т-во «Кобзар», яке поставило собі за меті дати українському громадянству напрям до національної музики, дати змогу її знати і чути, вчитися їй. Т-во протягом року утримувало курси гри на бандурі, допомогло 50 особам набутти бандури, нарешилі видало збірку пісень з наведеним вище заголовком. Збірку не можна сказати велику, чи вичерпуючу, чи розкішно видану. Та Т-во й само знає добре, що це лише початок його важких, але безконечно похвальних зусиль при умові емігрантської бідності, прози і матеріалізму. Але Т-во зрозуміло, що забути бандуру – значить забути думу нашого народу, його героїчну історію, забути нашу поезію, забути найвище піднесення естетичне духу нації. Отож в наш час відродження української нації є обов'язком у всіх і кожного і в галузі національної музики бути такими ж і ідейними, як в сфері політичній, боротьби за українську державу і самостійність. Московські балалайки, домри і катеринки, які принесли з собою московські пристави, мусять зникнути, натомість мусить буйно піднести голову національна музика, занедбана, заборонена напівзабута, але вічно своя. Вона одна має титанічну силу воскрешати мертвих; вона є не менша зброя в національній боротьбі, ніж гармати і армії, вона є втіленням українського героїзму.*

Було б злочином з боку українського громадянства, особливо того, в боротьбі вийшло з України, не звернути пильної уваги на працю Т-ва «Кобзар», не віддати йому належного за безконечно цінне починання популяризації національної музики, за той скромний, але перший збірник

* Модест Левицький – лікар, бандурист, голова товариства «Кобзар» у Подебрадах упродовж 1925–1926 рр.

[†] Наша пісня – Збірник українських народних дум і пісень з проводом бандури – Збірник перший. Прага: Видання т-ва. «Кобзар», 1926. – 24с.

*пісень, який воно видало, і який, сподіваємося, не буде останнім** [«Тризуб», 9 травня 1926 р., 30-31].

Слід констатувати, що «Наша пісня» стала першим нотним збірником в історії бандурного мистецтва загалом, адже подібні видання в Україні вийшли лише після II світової війни. Збірник засвідчив високий технічний рівень бандуристів-емігрантів середини 20-х років, їх репертуар, що охоплював як народні пісні, так й авторські інструментальні композиції як перші яскраві зразки концертної літератури для бандури, стан інструментарію того часу та виконавські особливості гри.

Інформація про нотне видання на шпальтах «Тризуба» сприяла популяризації інструмента та його поширенню, утвердженню бандури в середовищі інтелігентів-емігрантів, що сприяло її новому академічному статусу.

На сторінках «Тризуба» також знайшли своє відображення відомості про концерти, вистави, ювілейні святкові вечори в Празі, Подебрадах, Варшаві, Парижі, містах Америки, де брали участь відомі бандуристи періоду міжвоєнного десятиліття, які внаслідок політичних обставин стали українськими емігрантами. Серед них – Михайло Теліга, Василь Ємець, Кость Могила, Григорій Омельченко, Модест Левицький, брати І. та М. Форостенки, Сергій Татаруля, Панас Заворицький, Іван Рябовол, Євген Власенко та ін. Більшість з них розпочинали свою діяльність у товаристві «Кобзар» у Празі, пізніше продовжили культурно-мистецьку працю у Польщі, Франції, Бельгії, Литві, США.

У «Тризубі» публікувалися не лише аналітичні статті, інформаційні-хронікальні повідомлення, але й анонси концертів, мистецька реклама. Так, зокрема, зустрічаємо анонс концертів відомого бандуриста Василя Ємця[†]. Саме у тижневику впродовж кількох номерів аналізуються як напрями гастрольних подорожей бандуриста (спершу по містах Європи, пізніше США і Канади), так і його репертуар, характер мистецьких імпрез, в т.ч. благодійних, у яких він брав участь [«Тризуб», 20 січня 1929 р.]. Багато таких заходів відбувалося не лише для українців, а й для іншомовних слухачів. Про концерти бандуриста перед чеською та французькою публікою очевидці констатували: «...Багато з публіки перший раз почуло справжнє глибоке українське мистецтво, з здивованням констатувало, що ми українці маємо справді великих ідейних артистів, які можуть робити честь якому завгодно народові...» [І.Заташанський «Концерт-свято пам'яті І.Франка у Парижі» – «Тризуб», 24 жовтня 1926 р., 27-28]; «... У всіх мелодіях, які нам були заграни, п. Ємець дав доказ вражаючої віртуозності й глибокого музичного чуття, чим і можна пояснити його величезний успіх... До речі, він сам аранжував усі ці мелодії, і треба сказати, дуже добре...»; «...П. Василь Ємець, український віртуоз, видобував з бандури такі чарівні звуки, такі зворушуючі ритми, що, здавалося, ніби то були не вібруючі струни,

* Правопис та орфографія оригіналу збережена.

[†] Василь Ємець – бандурист-віртуоз, педагог школи бандуристів в Подебрадах та Празі, керівник Капели бандуристів у Празі (1924 р.).

яких пальці так ніжно торкалися, лише сама душа України, що прилетіла до нас в ніжних, гармонійних передзвонах кришталевих дзвіночків» [«З життя української еміграції у Франції» – «Тризуб», 24 березня 1929 р., 27].

Окремі відомості знаходимо про відомого інженера і бандуриста Михайла Телігу – студента Української господарської академії у Подебрадах, учасника товариства «Кобзар» і капели бандуристів (Подебради, Прага), автора творів збірника «Наша пісня» (1926), пізніше активного виконавця-соліста на українських імпрезах у Польщі [«Тризуб» 1926-1932 рр.].

Окремою сторінкою рекламується у часописі «Тризуб» продаж інструментів (майстерня Григорія Довженка у Празі), виготовлення струн для кобзи-бандури (12 басів, 22 приструнки), що засвідчує інтерес до українського інструментарію з боку громадськості, активізує до поширення бандури серед українців-емігрантів [«Тризуб», 7 вересня 1930 р., 24].

Проведене дослідження зумовило ряд висновків. Тижневик «Тризуб» зайняв провідне місце не лише серед українських видань діаспори, а й загалом європейських часописів першої половини ХХ ст., відзначався високим рівнем об'єктивності життя української еміграції, що забезпечувалася не тільки хронікальним, але й аналітичним характером публікацій. У тижневику позиція засновника (Симона Петлюри) та членів редколегії визначалася як визнання мистецтва пріоритетним чинником гуртування української громади за кордоном, чому сприяла не лише інформативна, але й комунікативна насиченість часопису.

Стосовно бандурного мистецтва відзначимо прихильний характер публікацій у тижневику, уважне коментування пов'язаних з ним подій культурного життя. Загалом характер ставлення редколегії до бандури, бандурного виконавства знаходив підтримку як серед читачів, так і рецензентів та дописувачів. Автори узагальнень ставили гру на бандурі (на прикладі віртуозів В.Ємця, М.Теліги, П.Заворицького) на вищій мистецькій рівень, порівняно з іншими видами інструментального виконавства, визнавали її в єдиному річищі разом з хоровим, вокальним, театральним та хореографічним мистецтвом української еміграції у міжвоєнний період, що підтверджує високий академічний статус бандури в 20-30 роках в Європі, порівняно з Україною, де процеси академізації лише починають набирати обертів, більше розвивається ансамблеве, а не сольне виконавство.

Найважливішими слід відзначити такі позиції тижневіка, як культурологічну (висвітлення здобутків, поширення і пропагування результатів праці бандуристів) і просвітницьку (інформування читачів з метою збереження в еміграційних умовах етнічної самобутності громади на засадах не лише ідеологічних, а й мистецьких). Тижневик «Тризуб» відіграв значну роль як у конкретних віддзеркаленнях реалій розвитку бандурного мистецтва діаспори, так і загалом чинника єднання та збереження української етноспільноти в чужомовному середовищі, утвер-

дження її теперішнього і майбутнього.

Література

1. *Данилевський К.* Петлюра в серцях і піснях свого народу / Кость Данилевський. – Регенсбург: Накладом Філії Товариства українських політ. в'язнів в Регенсбурзі, 1947. – 9с.
2. *Заташанський І.* П'ять років існування «Тризуба» / І.Заташанський // Тризуб. – 1930. – Ч. 39 (247). – С. 3.
3. *Курьшева Т. А.* Музыкальная журналистика и музыкальная критика / Татьяна Курьшева. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2007. – 295 с.
4. Лист С. Петлюри до В. Садовського від 7 лютого 1925 року // Центральний державний архів громадських організацій України. – Ф. 269. – Оп. 2. – Спр. 102. – Арк. 27.
5. [Література про життя та діяльність С.Петлюри](http://www.nbuv.gov.ua/fpu/Exhib/petljura.htm#pro#pro) / Доступно за адресою: <http://www.nbuv.gov.ua/fpu/Exhib/petljura.htm#pro#pro>
6. *Миронюк Д.* Симон Петлюра – засновник «Тризуба» / Дмитро Миронюк, Наталя Миронюк. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2006. – 276 с.
7. *Наріжний С.* Українська еміграція: Культурна праця української еміграції. 1919–1939 / Симон Наріжний – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1999. – 272 с.
8. *Петлюра С.* Статті / Симон Петлюра // Упоряд. та авт. передм. О. Климчук. – К.: Дніпро, 1993. – 341 с.
9. *Петлюра С.* Статті, листи, документи / Симон Васильович Петлюра. – Цент. ком. вшанування пам'яті Симона Петлюри в Америці. – Нью-Йорк : Укр. Вільна АН у США, 1956. – 480 с.
10. *Петлюра С.* Біографія / Доступно за адресою: http://www.ukemonde.com/petlyura/symon_petlyura_bio.html.
11. *Петлюра С.* Статті, листи, документи / Симон Васильович Петлюра. – Укр. вільна АН у США. Б-ка ім. С.Петлюри в Парижі. – Нью-Йорк, 1979. – Т.2. – 627 с.
12. *Петлюра С.В.* Вибрані твори та документи / Симон Васильович Петлюра. – Всеукраїнське товариство ім.Т.Шевченка / А.В. Голота (упор.). – К.: Фірма «Довіра», 1994. – 271с.
13. *Петлюра С.В.* Статті. Листи. Документи / Симон Васильович Петлюра. – Ін-т Досліджень Модерної Історії України в США, Фундація ім.Симона Петлюри в Канаді // В. Сергійчук (упор.). – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – Т.3. – 615с.
14. [Петлюра, якого ми все ще не зрозуміли](http://www.ukemonde.com/petlyura/petlura_ukr_day.html) / Доступно за адресою: http://www.ukemonde.com/petlyura/petlura_ukr_day.html
15. *Сидоренко Н. М.* / Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / Сидоренко Наталя Миколаївна // Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 425 с.
16. *Петлюра Симон:* Погромник чи гуманіст? (Бі-Бі-Сі, Лондон) / До-

- ступно за адресою: http://www.ukemonde.com/petlyura/spetliura_bbc_ukr.html.
17. Тимошик А. М. Паризький журнал «Тризуб» (1925–1940): організаційний аспект / А.М.Тимошик / Доступно за адресою: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1387>
 18. Трошинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як соціально-політичне явище / Володимир Трошинський – Київ: Інтел, 1994. – 260с.
 19. Чорний М. Михайло Теліга – кубанський козак бандурист / Микола Чорний // Бандура. – №57–58. – 1996. – С. 50–52.
 20. Щербина Ф.С. Симон Петлюра на Кубані /Федір Щербина // Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879–1926). – Прага, 1939. – С.189–190.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 11.09.2009 р.
Рекомендовано до друку докт. мистецтвозн., професором Крулем П.Ф.*

WEEKLY "TRYZUB" IN THE REFLECTION BEING BANDURA UKRAINIAN FOREIGN PERIOD OF INTERMILITARY DECADE XX OF ITEM

In. G. Douthac

*Institute of Arts of PreCarpathian National University by V.Stefanic,
64 Saharova Street, Ivano-Frankivs'k, 76000, Ukraine,
ph. +380(342) 55-34-88*

The article author makes the analysis of the «TRYZUB» weekly source study character from the point of view of the culture events and problems reflection both with the XXth century between wars period Ukrainian diaspora bandura art reality one's in Europe. The art cost of the weekly publications about the cobsar art was estimated both with the one's role in the popularization of the bandura art in the emigrant groups.

Key words: «TRYZUB» weekly, S.Petljura, Ukrainian emigration, diaspora bandura art, between wars period.